## 25841 ـ بانویی که محرمی برای همراهی‌اش به سفر عمره ندارد

### سوال

من می‌خواهم به سفر عمره بروم، اما هیچ محرمی ندارم که مرا در این سفر همراهی کند و این باعث شده غمگین باشم. همسرم همیشه مشغول کار است و نمی‌تواند به مدت ۸ یا ۱۰ روز کارش را رها کند. امیدوارم مرا راهنمایی کنید که چگونه می‌توانم به عمره بروم؟

### پاسخ مفصل

الحمدلله.

زنی که محرمی برای همراهی‌اش ندارد، حج و عمره بر وی واجب نیست و در صورت ترک آن معذور است. برای وی سفر به حج یا عمره یا هر سفر دیگری [که از مسافت تعیین شده‌ی شرعی بیشتر باشد] حرام است، و باید صبر کند تا آنکه خداوند کارش را آسان سازد و یکی از محارمش با وی همراه شود.

راه‌های خیر بسیار است و اگر مسلمانی نتوانست برخی از عبادات را انجام دهد، می‌تواند در راه انجام دیگر عبادات تلاش کند تا آنکه خداوند توفیق آن عبادت را به وی عطا نماید.

از فضل الله متعال بر بندگانش، اگر بنده‌ای تصمیم قاطع بر انجام کار نیکی گرفت اما به سبب عذر از انجام آن باز ماند، ثواب کسی را که آن را انجام داده به دست می‌آورد. بخاری (۴۴۲۳) از انس ـ رضی الله عنه ـ روایت کرده که رسول الله ﷺ از غزوه‌ی تبوک باز می‌گشت؛ هنگامی که به مدینه نزدیک شد فرمود: در مدینه کسانی هستند که شما مسیری را طی نکردید و از دره‌ای نگذشتید مگر آنکه با شما بودند گفتند: در حالی که در مدینه بودند؟ فرمود: آری در حالی که در مدینه بودند؛ [زیرا] عذر آن‌ها را [از آمدن] باز داشته بود.

علمای کمیسیون دائمی فتوا می‌گویند:

زنی که محرمی ندارد [تا وی را همراهی کند] حج بر وی واجب نیست؛ زیرا بودن محرم برای زن به منزله‌ی توانایی رفتن است، و توانایی رفتن و داشتن راهی برای رفتن به حج یکی از شروط وجوب حج است. الله متعال می‌فرماید: وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً [آل عمران/ ۹۷] (و برای الله حج آن خانه بر عهده‌ی مردم است [البته برای] کسی که بتواند به سوی آن راه یابد).

بنابراین، برای زن جایز نیست که بدون همراهی همسر یا یک محرم به سفر حج یا سفر دیگری برود، زیرا بخاری و مسلم از ابن عباس ـ رضی الله عنهما ـ روایت کرده‌اند که وی از رسول الله ﷺ شنید که می‌فرمود: هیچ مردی بدون حضور یک محرم، با زنی خلوت نکند، و هیچ زنی بدون همراهی محرم، به سفر نرود. مردی برخاست و گفت: ای فرستاده‌ی الله، زنم به قصد حج خارج شده و من برای شرکت در فلان غزوه اعلام آمادگی کرده‌ام. فرمود: برو و با همسرت حج کن. حسن بصری و نخعی و احمد و اسحاق و ابن منذر و اصحاب رای بر همین قول هستند که قول صحیح است، به دلیل آیه‌ی مذکور، و عموم نهی احادیثی که درباره‌ی نهی از مسافرت زن بدون همراهی محرم یا همسر وارد شده است. امام مالک و شافعی و اوزاعی بر خلاف این رای هستند و هر یک برای خروج زن شروطی گذشته‌اند که هیچ دلیلی ندارد. ابن منذر می‌گوید: ظاهر احادیث را رها کرده‌اند و هر یک شرطی آورده‌اند که دلیلی ندارد.

فتاوى اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء (١١/ ٩٠ ـ ٩١).

همچنین گفته‌اند:

اگر قضیه چنین است که بیان کرده‌اید ـ یعنی همسرتان یا محرمی نمی‌توانند با شما برای همراهی فریضه‌ی حج همراه شوند ـ حج تا وقتی که بر این حال هستید بر شما واجب نیست؛ زیرا بر اساس قول صحیحِ علما، همراهی همسر یا یک محرم از شرایط وجوب حج بر شماست و سفر برای حج یا هر سفر دیگری بدون آن برای شما حرام است، حتی اگر همراه با شوهرخواهرتان یا گروهی از زنان باشید، زیرا پیامبر ﷺ می‌فرماید: زن به سفر نمی‌رود مگر همراه محرم متفق علیه. مگر اینکه برادرتان با همسرش باشند، که در این صورت جایز است با وی به سفر بروی، زیرا برادرتان محرم شماست. همچنین در کارهای نیکی که نیاز به سفر ندارد تلاش کنید و صبر پیشه کنید، امید است که الله کارتان را آسان سازد و راهی را برای حج همراه با همسر یا محرم برایتان فراهم گرداند.

فتاوى اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء (١١/ ٩٦).

والله اعلم.